

Львівська
Педагогічна
Спільнота

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА:
МЕТОДИКА ТА ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ**

21–22 грудня 2018 р.

Львів

Громадська організація
«Львівська педагогічна спільнота»

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Психологія та педагогіка:
методика та проблеми
практичного застосування»

21–22 грудня 2018 р.

ЧАСТИНА I

Львів
2018

УДК 159.9+37.01(063)
П 86

П 86 Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування:
Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції
(м. Львів, 21–22 грудня 2018 року). – У 2-х частинах. – Львів: ГО «Львівська педагогічна
спільнота», 2018. – Ч. 1. – 144 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну
конференцію «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного
застосування». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та
представників громадських організацій.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 159.9+37.01(063)

© Авторі статей, 2018
© Львівська педагогічна спільнота, 2018

ЗМІСТ

НАПРЯМ I. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ	
Варій М. Й. ЗОВНІШНІЙ ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР ОСОБИСТОСТІ ЯК СУКУПНІСТЬ ПСИХІЧНОГО.....	7
Гроголь А. С. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА НАВЧАЛЬНУ УСПІШНІСТЬ ПІДЛІТКА.....	10
Заверуха О. Я. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НОРМИ, ПАТОЛОГІЇ ТА ДЕВІАЦІЇ ПОВЕДІНКИ У ПРОЦЕСІ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ.....	13
Заліська О. М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДИТИНИ З ГІПЕРАКТИВНИМ РОЗЛАДОМ ТА СИНДРОМОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ.....	15
Ковальчук М. В. АТРИБУТИ ФОРМУВАННЯ Я-КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	18
Кутовий К. П., Монахович Д. Р. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ ХУДОЖНІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	20
Погасій І. О. ВПЛИВ КАЗКИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.....	23
Собко К. Л., Комар Т. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	25
Михальчук Ю. О., Солтис Д. Ю. ЕМОЦІЙНА СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ БАТЬКІВ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	28
Хрунь О. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ МУЗИКАНТА.....	31
Цибульська Ю. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ.....	34
Шевцова О. М., Собко К. Г. ОСОБИСТІСНА ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	37

**НАПРЯМ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
В ОСВІТІ (ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, ВІКОВОЇ
ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ІН.)**

Псхарєва С. В., Александрова А. В. АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ	41
Бірюкова В. В. ВПЛИВ СПІЛКУВАННЯ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	44
Гурська О. О., Рудик Т. С. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЯВЛЕННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	46
Гаркуша І. В., Дольник Т. А. ВІДОБРАЖЕННЯ В САМОСВІДОМОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ОСОБИСТІСНОГО СМІСЛУ «Я»	49
Касьянова О. М., Турішева Л. В. ОСОБЛИВОСТІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ОПРАЦЮВАННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ	51
Качковська А. Є. ШКІЛЬНИЙ БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ	54
Кізь Н. М. ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙВ. СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	56
Кротік К. В. ВЗАЄМВІДНОСИНИ ПОКАЗНИКІВ СТЯГОВАНOSTІ ХАРАКТЕРУ І ПІДСВІДОМИХ ПОТРЕБ ПІДЛІТКІВ	59
Лаврінчук Ю. О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЩІ	63
Литвинчук Т. А. Я-КОНЦЕПЦІЯ ЯК ФАКТОР ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ	66
Мілевська О. О. ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ СКЛАДНИХ ФОРМ ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	70
Гаркуша І. В., Хейло Я. О. ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КАР'ЄРА»	73
Чорна Н. О. ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СЛУЖБИ В АРМІЇ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	75

Яцюк Т. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДІВ АРТ-ТЕРАПІЇ	78
--	----

НАПРЯМ 3. ПЕДАГОГІЧНА ТА КОРЕКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Аль-Мрайт О. Б. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ І НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТЕНТИЧНОГО СПЕКТРА	82
Анкудінова І. О. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З МОВЛЕННСВИМ НЕДОРОЗВИТКОМ ЧИТАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ РОБОТИ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННСВИХ ВАД	84
Кмін К. С. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН АСПН ТА СІП	87
Кмін К. С. СУТНІСТЬ ПСИХОКОРЕКЦІЙНИХ ГРУП: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ	89
Прокоф'єва О. О., Прокоф'єва О. А. РОЗМОВА ПРО ВІЙНУ З ДІТЬМИ	92
Шипілік Т. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВИХ ПРИЗНАЧЕНЬ У ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЛЕГКОГО СТУПЕНЮ	95

НАПРЯМ 4. СОЦІАЛЬНА І ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Базилевська Л. О. ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ	98
Теслик Н. М., Бережна Д. В. ПРОВІДНІ КОНЦЕПЦІЇ ЗЛЮЧИННОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	101
Венгер Г. С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ	104
Гужва Г. С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ	107

**НАПРЯМ 5. ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ,
СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ**

Докучасва В. В. ЗВОРОТНИЙ ІНЖИНИРИНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМ	109
--	-----

Льчишин Н. М., Тимяк З. С. ВАЖЛИВІСТЬ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВУЗІВ	112
Карасьова Л. А. РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІСЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ	114
Кожушкіна Т. Л. ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА КРИТЕРІЯ СФОРМОВАНOSTІ АКСІОЛОГІЧНОГО-МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ КУЛЬТУРИ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ	116
Коростіянець Т. П. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАСЕКТОРІЇ СТУДЕНТІВ	119
Малик Г. Д., Жилка І. М. СУБТИТУВАННЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА	122
Марчак О. Ю. ІСТОРІКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ВПЛИВУ СКОВОРОДИНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ФІЛОСОФІЇ СВОБОДИ НА СТРУКТУРУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ХІІІІ СТ.	126
Пасичник М. В. АНАЛІЗ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ, ЯКІ МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ НА УРОКАХ ХІМІЇ В ШКОЛІ	128
Продан Ю. П. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ	130
Сніцар І. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	133
Tymkiv N. M. PEDAGOGICAL FUNDAMENTALS OF FORMING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE PETROLEUM ENGINEERS	136
Шамшура І. А. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	139
Шевченко Л. М. ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	142

**НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ**

Варій М. Й.
*доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної та практичної психології
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

**ЗОВНІШНІЙ ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР ОСОБИСТОСТІ
ЯК СУКУПНІСТЬ ПСИХІЧНОГО**

Особистість функціонує у зовнішньому життєвому просторі, котрий охоплює природний, духовний, соціальний, політичний, економічний, фаховий, етнічний, предметний, інформаційний та сімейний простори. Ці простори для особистості є зовнішнім психічним, тобто вони утримують велику сукупність психічного, яке постійно впливає на неї [1, с. 183-188].

Так, у природному просторі особистість залучена у світ живої природи, оскільки вся її життєдіяльність підпорядкована біологічним законам. Адже біологічний розвиток індивіда є початковою умовою його психічного розвитку. Власне індивід уже народжується з певним набором біологічних властивостей та фізіологічних механізмів. Біологічний чинник діє впродовж усього життя індивіда. Власне він впливає на формування в людині біопсихічної підструктури, котра «утримує властивості, котрі незрівнянно більше залежать від фізіологічних особливостей мозку, всієї нервової системи, віку, що становить підґрунтя психологічного розвитку» [2, с. 145-157]. Ця структура особистості представлена насамперед генетичними, віковими й статевими особливостями, а також утримує темперамент, задатки і патологічні утворення.

Складовою природного простору особистості є екологічний простір. До духовного життя, вищих цінностей людського буття особистість залучена через зовнішній духовний простір. Власне через духовне життя особистість реалізує прагнення внести свою частку в збереження вищих цінностей. Тому її діяльність спрямована на розширення кола людей, які приймають ті цінності, котрі суб'єкт обґрунтував, або цінності, до яких він приєднався як послідовник.

Важке місце в духовному просторі особистості належить релігії. Через віру в Бога особистість залучається до тієї вищої духовності, яка наповнює Космос, стверджує в Людям людяність, тобто гуманність, доброту, відповідальність за Життя тощо. Однак цього не можна сказати про деструктивні культури.

В соціальному просторі особистість функціонує через залученість до соціального життя, у світ людей як особистості, як члена макро- і мікросоціуму. Соціально-психологічне буття виявляється як загальненість у міжособистісній відносині, реалізація прагнення зберегти міжособистісні стосунки або змінити їх у бажаному напрямі, розширити свій вишив, посилили авторитет тощо. Лише у соціальному просторі людина переживає зв'язок з минулими поколіннями, долучається до його історії. Соціальне буття зберігає їх у вигляді традицій, стійких соціальних норм, прав та ін. Але соціальний простір є насамперед простором сучасників, співтовариством людей, які виявляють активність, безпосередньо спілкуються один

завдань, вихідного матеріалу та методичних модифікацій приводять до урізноманітнення окремих форм груп. Серед них найбільш відомі групи повсякденного тренінгу, тренінгу чутливості, рольового тренінгу, відеотренінгу. Але найбільш суттєвим є проєктування споріднених цих груп, їх схожість за зовнішніми характеристиками і внутрішніми параметрами.

Список літератури:

1. Роджерс К. Несколько важных открытий // Вестник МГУ. – Сер. 14 «Психология». – 1990. – № 2. – С. 58-65.
2. Рудестам К. Групповая психотерапия / К. Рудестам. – СПб.: ЗАО «Издательство «Питер», 1999. – 384 с.
3. Firtbert M.S. Sensitivity training: An analysis of trainer interventions and group process / M.S. Firtbert // Psychological Reports. – 1968. – № 22. – P. 829-838.
4. Shapiro J.L. Methods of group psychotherapy and encounter / J.L. Shapiro. – Itasca, Ill.: F.E. Peacock, 1978.
5. Yalom I.D. Study of group therapy dropouts / I.D. Yalom // Archives of general Psychiatry. – 1966. – № 14. – P. 393-414.

Прокоф'єва О. О.
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології

Прокоф'єва О. А.
старший викладач
кафедри анатомії і фізіології людини і тварин
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Закарпатська область, Україна

РОЗМОВА ПРО ВІЙНУ З ДІТЬМИ

Все частіше ми чуємо серед розмов молодших школярів дитячі роздуми про війну. Багатьом дітям не вистає базових навичок грамотності, які необхідні для розмежування думок і фактів. Національна спілка по запобіганню жорстокої поведінки з дітьми (NSPCC) Великобританії провела 2017 р. дослідження, яке виявило, що серед основних думок дітей є ядerna війна. NSPCC наголосило, що психічне здоров'я дітей руйнується фальшивими, підробленими новинами [1]. Те, як світ зараз споживає новини, різко відрізняється від того, як це було 20 років тому. Діти, молоді зростають в агресивному інформаційному просторі, вони спостерігають за масштабними інцидентами, які розгортаються навколо на телебаченні, подіями в зоні операцій об'єднаних сил ООС (антитерористичної операції), мають доступ до багатьох думок в соціальних мережах, часто з невіддільних джерел. Фальшиві новини – це сенсаційна, перебільшена, часто неправдива інформація, яка поширюється для збільшення кількості споживачів і доходів. Такі новини мають шкідливі впливи на формування світогляду за певним замовленням. Дорослі можуть (але не завжди) розрізняти реальні і неральні повідомлення, можуть зрозуміти мотиви авторів і сприймати інформацію з обережністю. У дітей немає такого досвіду і навичок, те, що вони читають і чуять,

92

не обговорюється і не піддається сумніву ні вдома, ні в школі. Це приводить до великих проблем. Найбільшим страхом у дітей є війна і тероризм. Зростання рівня їх занепокоєння пов'язано з новинами – чи то АТО, окупаційними, тероризм, автотатастрофи. Ніколи ще не було більш важливого часу, щоб забезпечити дітей і молоді доступом до об'єктивних новин, які їм можна дивитися без страху. Однак, це, скоріш за все, утопія. Ключовим є розвиток критичного мислення, створення довірливої і безпечної атмосфери вдома і в школі. Відсутність підтримки, яка допомагає розвитку критичного мислення, беззержно, призведе до збільшення проблем психічного здоров'я серед молоді.

У сучасному світі батьки і вчителі часто стикаються з проблемою пояснення насильства, тероризму, війни дітям. Це важко, але вкрай необхідні бесіди. Вони дають батькам і вчителям можливість допомогти своїм дітям почувати себе більш безпечно і швидко та розуміти світ, в якому вони живуть.

Наступна інформація може бути корисною для батьків і вчителів під час обговорення цих питань.

Послухайте дітей:

- Створіть час і місце, щоб діти могли задавати свої питання. Не змушуйте дітей говорити про свої переживання, поки вони не готові.
- Пам'ятайте, що діти схильні персоналізувати ситуації. Наприклад, вони можуть турбуватися про друзів або родичів, які живуть у місті, пов'язаному з інцидентами або подіями.
- Допоможіть дітям знайти способи висловитися. Деякі діти можуть не вміти говорити про свої думки, почувати або страхи. Вони можуть малювати малюнки, грати з іграшками або писати розповіді чи вірші, які прямо або опосередковано пов'язані з поточними подіями.

Дайте відповідь на питання дітей:

- Використовуйте слова та поняття, які може зрозуміти дитина. Зробіть своє пояснення відповідним віку вашої дитини та рівнем розуміння. Не переважавайте дитину великою кількістю інформації.
- Дайте дітям чесні відповіді та інформацію. Діти, як правило, знають, чи ви не чесні.
- Будьте готові повторювати пояснення або провести кілька розмов. Деяку інформацію може бути важко прийняти чи зрозуміти. Дитина питає одне і те саме кілька разів для того, щоб стати упевненою.
- Визнавайте та підтримуйте думки, почуття та реакції дитини. Нехай вона знає, що ви вважаєте її питання та зауваження важливими.
- Будьте послідовні та обнадійливі, поки вони не готові.
- Уникайте стереотипів щодо раси, національності або релігії. Використовуйте можливість навчати толерантності та поясити інформацію за своїми батьками та вчителями. Вони дуже зацікавлені в тому, як ви реагуєте на події. Вони навчаються, слухаючи ваші бесіди з іншими дорослими.
- Дайте дітям знати, що ви відчуваете. Добре, щоб вони знали, чи ви зацікавлені, чи турбується про події. Однак, не обтяжуйте їх вашими турботами.
- Не протиставляйте способ поведінки вашої дитини з подіями. Якщо дитина відчуває занепокоєння, сказавши, що не відбувається дуже далеко, зазначив, краще не розповідати. Для того, щоб відчувати себе в безпеці, дитині варто подумати про подію.

93

Надайте підтримку:

- Не дозволяйте дітям дивитися на телебаченні численні насильницькі чи невіддільні зображення. Повторні страшні зображення або сцени можуть бути дуже тривожними, особливо для маленьких дітей.
- Допоможіть дітям встановити передбачуваний розпорядок. Діти більш вивчені, коли мають структуроване життя. Школа, заняття спортом, дії народження, свята та групові заняття додають впевненості під час стресових ситуацій.
- Координація інформації між родиною та школою. Батьки повинні знати про події та дискусії в школі. Вчителі повинні знати про конкретні страхи та проблеми дитини.
- Діти, які зазнали травми чи втрат, можуть проявляти більш інтенсивні реакції на трагедії або новини про війну чи терористичні інциденти. Ці діти можуть потребувати додаткової підтримки та уваги.
- Дивіться на фізичні симптоми, пов'язані зі стресом. Багато дітей виявляють тривогу та стрес через скарги на фізичні болі.
- Слідкуйте за можливим занепокоєнням через насильницькі фільми або військові теми комп'ютерних ігор.
- Ознаки того, що дитині може знадобитися професійна допомога, включають: постійні проблеми зі сном, постійні порушення думок, страшні образи, інтенсивні страхи стосовно смерті.

- Допоможіть дітям спілкуватися з іншими людьми та виражати себе вдома. Деякі діти, можливо, захочуть написати листи або намалювати малюнки президентів, військовим, місцевій газеті або горючим сім'ям.
- Нехай діти будуть дітьми. Вони, можливо, не хочуть думати або говорити багато про важкі події. Це добре, якщо вони грають у м'яч, лазять на дерева або катаються на велосипеді тощо.

Війна та АТО непрості для розуміння та прийняття. Зрозуміло, що багато маленьких дітей почувуються запуганими, засмученими та тривожними. Батьки, вчителі та дбайливі дорослі можуть допомогти, слухаючи та відповідаючи чесно і послідовно, підтримуючи. Більшість дітей, навіть ті, які зазнають травми, є досить стійкими. Як і більшість дорослих, вони можуть і здатні пройти через важкі часи і продовжувати своє життя. Створюючи відкрите середовище, де вони почувуються вільними задавати питання, батьки і вчителі можуть допомогти їм впоратися і зменшити можливість емоційних труднощів, зберегти психологічне здоров'я.

Список літератури:

1. Cox N. Children now say their main worries include nuclear war – their mental health is being wrecked by fake news [Electronic resource] / N. Cox // Independent. – Access mode: <https://www.independent.co.uk/voices/fake-news-children-anxiety-opinion-literacy-misinformation-schools-a7955046.html>
2. Terrorism and War: How to Talk to Children [Electronic resource] // American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. – 2017. – # 87. – Access mode: https://www.aacap.org/AACAP/Families_and_Youth/Facts_for_Families/FFF-Guide/Talking-To-Children-About-Terrorism-And-War-087.aspx

94

Шинелік Т. В.

аспірант
Інститут спеціальної психології
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВИХ ПРИЗНАЧЕНЬ У ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЛЕГКОГО СТУПЕНЯ

Розширення соціальної активності, набуття самостійності, відокнення комунікативних навичок і планування свого майбутнього в підлітковому віці неможливе без формування смисложиттєвої сфери особистості. Найважливішим умовами для становлення смисложиттєвої сфери особистості є становлення смисложиттєвої регуляції, на основі якої формується почуття дорослості, смисложиттєвої орієнтації, а також система життєвих призначень.

Поняття життєвої призначення важливе для розуміння конструктивного розвитку особистості і в перекладі вивчаєся представниками напрямку гуманістичної психології (А. Адлер, А. Маслоу, К. Юнг); а також вітчизняними і російськими вченими (Б. Апенський, К. Абуміжнова-Славська, О. Коржова, О. Моткова, С.Рубінштейн та ін.). Згідно О.Моткова: «Життєві призначення – це спочатку задані природні орієнтації людини, його загальна життєва спрямованість, що виражає схильність до певного типу функціонування, степю діяльності, типу стосунків до себе, людей і світу в цілому» [4]. Для вивчення життєво-смислової сфери особистості в нашому дослідженні на констатуючому етапі дослідження була застосована методика О.Моткова «Життєве призначення». Ця методика розглядає для вивчення чотири пари життєвих призначень, які мають ювірну природу: «виновець-творець», «керівник-підлеглий», «підтримка інших – підтримка себе», «ситуативна орієнтація – духовна орієнтація».

Дослідження особливостей життєвих призначень проводилося на базі школи-інтернату № 12 м. Києва, школи-інтернату № 26, а також Київської міської клінічної психоневрологічної лікарні № 1 ім. акад. І.П. Павлова. Основну групу склали 150 підлітків з легкою розумовою відсталістю (F70) у віці 14-15 років. Контрольну групу склали 104 підлітки з нормальним інтелектом, школярі середніх загальноосвітніх шкіл Подільського району м. Києва.

Для оптимізації розвитку особистості найбільш важлива вираженість творчої і духовної орієнтації. Як показали результати дослідження, вираженість цих орієнтацій зникається із зменшенням рівня гармонійності: творча – з 39,4% у контрольній групі підлітків до 1,3% у основній духовна – з 30,8% у контрольній групі до 7,3% у основній ($p < 0,01$). Виразність альтруїстичної орієнтації («підтримка інших») також падає із зменшенням рівня гармонійності: з 75,9% у контрольній групі до 21,3% у основній ($p < 0,01$).

У підлітків контрольної групи в парі орієнтації «керівник-підлеглий» переважає орієнтація керівника (64,4%), у підлітків основної групи переважає орієнтація підлеглого (61,3%); ($p < 0,01$). Дані аналізу вираженості ювірних орієнтацій за цією методикою представлені у наступній таблиці.

95